

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čoč)

Ljubljana, 3. novembra 1938

Leto V — Številka 6

Naša univerza! Naša Alma mater!

Današnja številka vsebuje:

Podoba sodobnega dijaka
29. oktober 1918 —
Ob 20. obletnici (dalje)
Večer med žosisti
Jugoslovanski akademiki
v rdeči Španiji

Draga si nam, akademikom, neizmerno draga. Kdo pozna tvoje skrivnosti, kakor jih poznamo mi! V seminarjih, institutih, knjižnicah, risalnicah, laboratorijih: koliko marljivega, tihega dela! Koliko ognja in navdušenja pri naših profesorjih za mirno znanstveno udejstvovanje! Nikdo nam ne bo zameril, če se poraja v nas »akademski ponos« in če res ljubimo to naše občestvo, ki se dnevno gradi iz sodelovanja med profesorji in akademiki. Zdaj rastejo deli naše univerze vidno iz ljubljanskih tal: knjižnica, kemični, strojni institut... kot simboli samobitnosti našega naroda, ki se pod okriljem naše Jugoslavije dviga do višje in višje stopnje svoje kulture.

Črvi, ki glodajo, miazmi, ki zastrupljajo!

Vsak zdrav organizem se iz notranjega življenjskega gona samoobrambe skuša ohraniti in se bori proti notranjemu razkroju in vnanjim napadom. Tako tudi naša univerza! Da je univerza zdrav in močan organizem, mora imeti soliden znanstveni kader profesorjev in resno, zrelo akademsko mladino! Mi akademiki smo dolžni predvsem izpraševati svojo vest in odgovoriti na vprašanje: **Ali je slovenska akademska mladina vredna svoje univerze?** Ali je njena umstvena in moralna kvalifikacija taka, da je sposobna doprinesti svoj delež k solidni zgradbi slovenskega univerzitetnega občestva? Mislimo, da snemo tudi v tem pogledu z upravičenim ponosom trditi: **Jedro slovenske akademske mladine je zdravo;** ta mladina resno dela, je trezna, mirna, ostane v svojem poklicnem delu, v glavnem ne posega v politične, državne in Bog ve kakšne probleme, katerih ni poklicana reševati. Razume namreč, da je **akademska doba čas prave.**

Toda okoli tega zdravega jedra valovi in frfota maloštevilna plast avanturistov, emisarjev temnih sil, konfuznih zanešenjakov, drznih frazarjev, nezaželjenih samozvancev, ki se hipoma pojavljajo med akademsko mladino v raznih klubih, na umetno insceniranih meddruštvenih sestankih in ki neprestano glodajo od znotraj na korenini naše univerze in širijo na njej strupene miazme...

Tako se je pretekli teden nepričakovano v klubu montanistov pojavil bacil štrajka zaradi uredbe tehnične fakultete. V meddruštvenem odboru, ki so ga od istega bacila okuženi samozvanci sklicali, je »izbruhalo« užaljenost frazarjev, ki zamerijo rektorju, ker ni dovolil češko-jugoslovanski ligi zborovanja na

univerzi! Seveda naj se inscenirajo najstrožje protestne akcije proti tej kratitvi akademske svobode! In če bi se rektor niti teh strašnih papirnatih protestov ne ustrašil, potem... štrajk!!

Univerzitetna oblast je popolnoma pravilno ravnala, ko ni dovolila onega zborovanja! Saj bi aranžerji brzkone poslali spet kako smešno adreso kam v svet, kakor so poslali neko izjavo bivšemu predsedniku Benešu v najbolj neprimernem trenutku! Hvala Bogu, da niso vsa društva naselila na te limanice!!

Mi, ki se od nekdanj borimo proti lažidemokratom in duhovnim bastardom Moskve, smo doživljali »neorganizirance«, slovensko fronto«, »rdeče signale«, »levičarje«, »1551«, »marksiste«, »ljudsko fronto« itd. V edno isti žargon, vedno ista drznost, ista »proletarska diktatura«; leto za letom, semester za semestrom hočejo vsiliti ti izkoreninjenci vsej univerzi štrajk!

Zakaj na tehnikih?

Da, to je treba javno pribiti: zakaj se take akcije in »sovjetske fanfare«, »masovne akcije« pojavljajo tolikokrat na tehnikih, čeprav se je morda »češka« akcija porodila nekje drugod.

Vse fakultete brez izjeme, vsi profesorji, vsi akademiki so z največjo lojalnostjo in simpatijo spremljali akcijo za razvoj naše tehnike, ki je prav v teh letih deležna večjih budžetskih dobrot, kot druge fakultete. Ne moremo pa razumeti, zakaj so ravno na tehnikih prava kotišča levičarstva in štrajkovne kuge. Večinoma so izhajale v preteklih letih take akcije iz krogov tehnikov! Morda se pa take tehnike naveličamo!!

Z vso jasnostjo hočemo zapisati v album našim kolegom tehnikom to-le:

1. Vse države okrog nas: Italija, Nemčija, Poljska, Romunija, Madžarska so štrajke akademikov prav temeljito in korenito odpravile. Češkoslovaška sledi tem zgledom z vso odločnostjo. Sicer so pa Čehi predobri realisti, da bi se igrali s svojimi univerzami, tako kot se naši večni štrajkovci igrajo z našo.

2. Štrajk je lahkomišelna igra z našo univerzo. Komaj se doobra začne po vseh predavalnicah, seminarjih, risalnicah, institutih redno delo, ki itak traja komaj 7—8 mesecev na leto, že se začnejo plaziti strupene megle štrajka po univerzi...

Kaj pomeni štrajk? Delikatni ustroj diferenciranega znanstvenega dela na univerzi naj se, komaj da se je začelo, spet ustavi: kajti tedne in tedne

in tedne se razburjajo dijaki in se ne morejo umiriti. Pa prav to hočejo oni zakulisni inscenatorji, prav po receptu, ki ga je dala tretja internacionala na svojih kongresih v Moskvi.

Volitve ...

Pa sedaj, v tej jeseni, ima krilatice »štrajk« še neko pikantno stran! Štrajk naj bi prav v volivni dobi mešal račune JRZ: to in nič drugega je ozadje sedaj nameravanega štrajka: torej politično ozadje! Vse člane katoliških društev: Danice, kluba Straže, Zarje, Kladiiva, Savice pozivamo in prosimo, da to hazardno igro naših moskvoofilov, pohorcev, ljotičevcev, levičarjev, jugoslovencev in navideznih slovenoborcev razkrinkajo in v kali zadušijo tudi vsak videz političnega ali kateregakoli štrajka.

Vemo, da je 80% vseh akademikov, tudi onih, ki niso vpisani v katoliško usmerjena društva, v tem pogledu na naši strani.

Tragedija razsula Beneševе tvorbe, velike češko-slovaške države mora vsakega Slovenca in Jugoslovana s kolom udariti po glavi: zlagano narodno edinstvo in moskofilska politika Čehov, ki bi naj sovjetom delala gaz prav v osrčje Evrope, sta dala Nemčiji in Italiji povod, da sta tako rekoč v enem dnevu Čehom državo razbili: niti en ruski, francoski, angleški vojak ni prišel severnim bratom na pomoč.

Slovenci pod nobenim pogojem ne moremo trpeti, da bi nam nekateri bodisi nezreli, bodisi zločinski tipi na tehniški fakulteti, ki prav zdaj uživajo največjo podporo vlade, servirali štrajk à la Moskva.

Prav tako depasiran anahronizem bi bilo žongliranje z nekim etnografsko-narodnim jezikovnim edinstvom, v katerega najmanj verjamejo Srbi, ker kakor nam stokrat zagotavljajo, ne razumejo slovenščine, ozirajo razumejo slabo. Kaj je tako žongliranje prineslo Čehom, smo doživeli te dni kot žive priče.

Narodna dolžnost

Zdaj, v tem položaju je prav elementarna narodna dolžnost vseh treznih akademikov, ono peščico boleznih tipov, ki brezvestno stavljajo usodo naroda na kocko, odstraniti za vsako ceno iz univerzitetnih tal.

Ali je mar to akademska svoboda, da sme kakih deset akademikov za kulisami laži-demokracije, na univerzitetnih tleh hujskati na štrajk in ustaviti ves ta komplicirani znanstveni ustroj? Take tipe je treba danes takoj javno razgaliti.

Kajti tu gre za brezpogojno ohranitev občenarodnih dobrin!

Kakšna odgovornost bi zadela tistega, ki ne bi naznanil požigalca, ki ga je zapazil pri zločinskem delu v tihih noči, češ, ne smem denuncirati, naj raje hiša zgori, kot bi zaklical: primite ga! Prav ta primer je danes na univerzi. Vsak, kdor koli nagovarja na univerzi k štrajku, izpodkopava avtonomijo univerze in gradimo za diktaturo.

Naravnost neverjetno je, da si upajo taki tipi groziti onim, ki bi ne hoteli sodelovati pri njihovih štrajkovnih akcijah, da ne bodo dobili možnosti počitniške prakse v raznih podjetjih. To stvar si bomo nekoliko bolj natančno ogledali! Možnost prakse tehnikov naj bi torej bila odvisna od sodelovanja pri temnem štrajkovnem rovarjenju, ker imajo slučajno ta ali oni klub levičarji v rokah!

Še beseda o slovenstvu! Sirenski glasovi iz levičarskega tabora vabijo spet del naših akademikov k slovenski fronti, k slovenskim listam pri teh ali onih volitvah, in brzkone še k »slovenskemu« štrajku.

Vsakemu je prosto, da se bori za slovenstvo; eno pa je gotovo: akademiki, ki se borijo pod krščanskim praporom, se ne bodo družili v nikakem programu, nikakem sporazumu ali dogovoru, na nikaki skupni listi z levičarji ali marksisti in komunisti. Vsa sodbna Evropa je živa priča za pogubnost vseh takih akcij. Kjer koli in kadar koli so sodelovali ti levičarji in komunisti, so bile posledice katastrofalne. Najnovejši dokaz je Francija: ljudska fronta je privedla Francijo do brezpomembnosti in radikalni so se jih zdaj otrsli...

Naše geslo je:

Vztrajno in marljivo poklicno delo!

V delu, v marljivosti, mirni solidnosti, neumornem študiju naj nas nobena univerza ne prekašal! To je pravilno orožje v naših rokah.

Dokumenti iz Španije

Študentje-dobrovoljci rdeče Španije

Po podatkih antikomunistične komisije, sekcije za Jugoslavijo, so se pred mesecem borili na strani rdečih naslednji študentje iz Jugoslavije:

Vlahović Velimir, Latinović Lazar, Krsmanović Branko, Kveder Dušan, Popović Vladeta, Kovačević Đorđije, Husinec Josip, Makuc Vlado, Nikolić Radivoj, Stefanović Mojšije, Pavlović R. V., Sikić Danilo, Stišović Obren, Simunec Andrija, Gossan Franjo, Samuilo Lehrer, Jovanov M., Savić Stevan, Đurđev Dragutin, Ljumović Radosav, Löbl Ivan, Cerić Zvonimir, Kovačević Vehad, Popović Vlado, Patzl Viktor, Slavko Čolić, Knežević Hinko, Ivanović Petar, Branko Milošević, Knez Mirko, Engel E., Kovačević Mirko, Dragutin Petar, Horvat, Milenković Brane, Vukičević Ratko, Nonveiller Gvido, Dapčević Petar, Cvitković Miljenko, Krajačić Marjan, Fetahagić Ahmed, Spihač Marko, Janhuba Rud., Sigbert Rastjančić, Živković, Ratko Belović, Popović Vojin, Vajs, M. Milič, Ropac Ivan.

Komunisti iz Jugoslavije se borijo v glavnem v XIII. in XIV. mednarodni brigadi. V prvi so večinoma Srbi, drugi pa poveljuje Milan Čopič, kateremu so podrejeni komunisti iz drugih delov Jugoslavije. Poveljnik artilerijske sekcije »Petko Miletin« je črnogorski študent M. Kovačević!

Zveze jugoslovanskih študentov v rdeči Španiji s tovariši na belgrajski univerzi:

Odbor španskih dobrovoljcev-študentov iz Jugoslavije je poslal naslednje pismo:

»Akcijskemu odboru
strokovnih študentskih društev

Beograd

Študentje iz Jugoslavije, ki se borimo v vrstah narodne armade španske republike, hočemo in želimo biti v stalni in čim tesnejši zvezi s študentskim gibanjem in organizacijami v domovini. Borimo se z orožjem v roki proti fašističnim napadalcem Španije. Zato se ne moremo zanimati za kulturno in znanstveno življenje naših univerz, za življenje in delo organizacij, v katerih smo se učili in duhovno izpopolnjevali, v katerih se danes gradi življenje akademske mladine, ki se bori za mir, svobodo in napredek.

Ker naše dosedanje dopisovanje ni zadovoljivo, smo izbrali 5-članski odbor (Djordje Kovačević in Vladeta Popović iz Beograda, Maks Baće iz Zagreba, Kveder Dušan iz Ljubljane in Rad. Pavlović iz Prage), ki bo odslej skrbel za čim močnejše vezi s študentskimi organizacijami in študentskim gibanjem v domovini. — Preko akcijskega odbora prosimo vse, študentske organizacije na beograjski univerzi, da nam pošljejo svoje proglase, dopise in obvestila o delu in vse, kar bi se moglo priobčiti v listih španskih študentov. Na ta način se bo vez med bratskima študentskima pokretoma obeh držav še bolj okrepila. Ravno tako bomo stopili v zvezo s študentskimi organizaci-

Pravilno borbo za izpopolnitev univerze, za izboljšanje fakultetnih uredb morajo voditi akademski krogi v tesnem sporazumu s proforskimi zborom in univerzitetno oblastjo, ne v obliki sterilnih in brutalnih štrajkov, naročenih vsaj po duhu iz Moskve, ampak z zelo vestno pripravo vsakega koraka do mero-dajnih oblasti. Pri tej borbi bo takoj vse dijaštvo solidarno, pri štrajku panikdar ne! Že zdaj napovemo vsakemu poizkusu štrajka najbrezobzirnejšo borbo.

jama v Zagrebu in Ljubljani.

Posiljali vam bomo obvestila, kako se razvija študentsko in pobče omladinsko gibanje v Španiji... Vi nam pa pišite, kaj najbolj zanima jugoslovansko mladino o Španiji; mi bi temu posvečali pozornost — o tem obširneje pisali.

Preko akcijskega odbora pošiljamo anti-fašistične pozdrave vsem študentskim organizacijam beograjske univerze.

Za odbor študentov iz Jugoslavije

V. Popović, l. r.

(Po »Luči«, glasilu hrvatskih katoliških akademikov, XXXIII, 9—10.)

Dr. A. Ušeničnik o komunizmu

(Ponatis iz kongresne brošure Pax Romane.)

Po pravici si je postavila Pax Romana za glavno temo letošnjega kongresa — komunizem.

Komunizem si osvaja vse bolj tudi intelektualce. Ni pa nobenega dvoma, da bodo zadeli ti intelektualci na svoji poti na usoden ali — ali. Ali zares komunisti, pa ne več kristjani, ali pa kristjani, tedaj pa ne komunisti! Naša doba ne ljubi polovičarstva, temveč žene z neizprosno silo v radikalizem. Zato bo bodočnost ali krščanska ali komunistična. Tudi intelektualci se morajo odločiti. Z ljubkovanjem s komunističnimi strujami služijo samo komunizmu. Zmota je, da bodo na ta način koga pridobili za krščanstvo. »Prazno upanje«, jim kliče Pij XI. v Quadragesimo anno. »Kdor hoče biti apostol socialistom, mora odkrito in iskreno izpovedati vso in celo krščansko resnico!«

Seveda je delo zoper komunizem silno težko. Upravičeno je dejal ruski mislec Berdjajev, da je tu neka tragika. Komunizem je pograbil neko najbolj krščansko idejo, idejo o odrešenju ubogih. Izprevergel pa je to idejo v bloden ideal, v ideal popolne sreče na zemlji. Iz te zmote je prešel v zanikanje onostranske sreče, kakor jo oznanja krščanstvo, iz tega zanikanja pa v boj zoper krščanstvo, proti Cerkev, proti Kristusu, končno tudi proti Bogu. Bog mu je fikcija, ki z njo kapitalizem zaslužuje množice. Ker je pa psihološki zakon, da človek zaradi hrepenenja po Neskončnem brez Boga ne more živeti, zato je komunizem kolektiv sam in njegov blodni ideal zavil v misticizem nečesa božanskega. Komunizem ne potrebuje več krščanskega Boga, ker mu je kolektiv bog in sreča kolektiva na zemlji najvišji ideal. Zato se komunisti z verskim navdušenjem bore za zmago komunizma. A kako težak je boj proti navdušenju!

Dobro je še, da življenje samo, da izkustvo vedno bolj izkazuje, kako so komunistični obeti varljivi. Rusija bo kmalu živo pokazala, kako je bila resnična in pravična napoved velikega Leona XIII., da bo obetani komunistični raj le kraj mrzke sužnosti in enakosti v bedi.

Toda tisti, ki verujejo v evangeljske ideale, ne smejo čakati, da bo življenje samo uničilo komunistične sanje in vrglo človeško družbo v divji metež, temveč morajo pripravljati za novo, boljšo družbo in nov, boljši družbeni red. Pij XI. je v okrožnicah »Quadragesimo anno« in »Divini Redemptoris« pokazal pot do te lepše bodočnosti. Naloga katoliških intelektualcev je, da te dokumente marljivo študirajo, njih odrešilne ideje širijo, a jih skušajo tudi v življenju ostvarjati. V dejanskem življenju se to pravi širiti in ostvarjati — socialno pravičnost in socialno ljubezen. Le ti dve npravni moči bosta mogli premagati komunizem, najprej v dušah, potem tudi v institucijah!

Kristusova cerkev in svet

V času živimo, ko se zdi, da je posvetna moč najmočnejši činitelj, ki preobrazuje posega v narodovo zasebno in javno življenje, da podoba je celo, kakor da je sv. Cerkev izrinjena, oziroma bo polagoma izrinjena iz vseh važnejših panog državnega udejstvovanja.

Mnogi temu prikimavajo, češ da je to čisto v redu, kajti področje Cerkev je čisto ločeno od svetnega, zato naj se Cerkev tudi ne vtika v nikake posvetne stvari. Splošna je zatorej sodba: Cerkev je Cerkev, in svet je svet!

Resda je Cerkev Cerkev, ker delujejo v njej sile, ki niso od tega sveta, toda Cerkev ima pred vsem nalogo, delovati med svetom, kajti svet je njeno področje, njeno torišče delovanja.

Toda ko govorimo o Cerkev, ne smemo govoriti o njej kot o kaki svetni državi. Cerkev in njena vloga med narodi sta le navezana na svet in ljudi, na njihov jezik, toda njena narava in njena vloga med svetom pa ni tostranskega značaja, kakršnega so vse človeške ustanove.

Cerkev in svet sta nerazdružna, a vendar to nerazdružnost ni tolmačiti tako, kakor da bi bila Cerkev in svet eno. Gotovo je Cerkev v svojem organizatoričnem pogledu sicer navezana na ta svet, toda notranje sile, ki v njej žive, so nadnaravnega značaja. Ona ne sprejema samo, ona pred vsem daje. Ona daje nadnaravno življenje, pa tudi vedno nove pobude visokega moralnega, etičnega, socialnega in umetnostnega značaja, ki blagodejno vplivajo na svet.

Čim bolj je danes umsko življenje specializirano, čim bolj je današnji človek šolan in

poklicno naobražen, tem važnejša je naloga Cerkev, da mu oblikuje njegovo dušo za onostranstvo. Tako raste Cerkev preko narodnostnih in razrednih osnov, preko kulture in znanosti k svojim višjim, onostranskim smotrom.

Cerkev in svet se dejansko nikakor ne izključujeta, še več, Cerkev je vedno pripravljala pot kulturam in znanostim, ustvarjala vedno nove pogoje za pošteno in koristno življenje ljudi. Prevzeta resnične ljubezni do slehernega človeka in do vesoljnega človeštva je iskala vedno nove poti življenjskega in kulturnega podviga ljudstev. Cerkev vedno in vedno le daje ter pripravlja nove poti človeštvu, a njene pridobitve so prevzeli drugi, je prevzela država. Tako je bilo s šolami, z raznimi humanitarnimi ustanovami, bolnišnicami, s socialnim skrbstvom itd. Nešteto raznih ustanov, ki jih je v življenje poklicala Cerkev, je kasneje prevzela država; vse te ustanove so temeljite v verskem udejstvovanju laikov oziroma vernikov, na krščanski ljubezni.

Iz tega lahko povzamemo trditev, da je vsaka pristna in resnična kultura tesno spojena z verskim stvarjalnim procesom vernikov, ki črpajo v Cerkev velika nadindividualna bogastva. — Odkrivati vedno nove žile pristne kulture ter jo gojiti v duševni in telesni dobrobit človeka, to je delo, ki ga je opravljala sv. Cerkev v vseh časih. Cerkev in svet sta torej nerazdružna; niti ju ne smemo izenačevati, niti ju trgati narazen.

Da se danes v zaletu narodnostne ideje vidno mračje vsa obzorja humanitete, prihaja odtod, ker se je človeški duh izneveril najbolj vzvišeni krščanski ideji božjega otroštva.

E. D.

Slovenska mladina, ivoj list je »Straža«!

E. Kirchner

Tajnik ameriške katol. dijaške zveze v Sloveniji

Praden je novi predsednik Pax Romane po kongresu v Sloveniji odpotoval domov, je napisal za naš list naslednji sestavek:

Edward Kirchner, predsednik Pax Romane, izvršilni tajnik ameriške dijaške zveze Theta Kappa Phi, ki je promoviral na ameriški katoliški univerzi v Washingtonu ter mu je poverjena organizacija XVIII. kongresa Pax Romane v Newyorku in Washingtonu, je preživel več dni po kongresu v Sloveniji in v Ljubljani. Pri preučevanju razmer slovenskih dijakov, kakor bo preučil vse dijaške zveze, včlanjene v Pax Romani, ki jih bo letos obiskal, je prišel v stik z voditelji katoliških dijakov.

Gospod Kirchner je primerjal akademski dom sv. Cirila z ameriški dijaškimi domovi. Zelo ga je zanimala mala organizacija Straža in list »Straža v viharju« in resno delo za dosego njenih ciljev in stremljenj je napravilo nanj globok vtis.

Prisostvoval je češčenju sv. Rešnjega Telesa v stolnici na prvi petek in upa, da bo podobno upeljal pri ameriški katoliški dijaški zvezi Theta Kappa Phi, ki je organizacija izbranih katoliških dijakov in ki podpira dijaške domove, ima svoj ritual itd. (Primerjaj o podrobnostih časopis Pax Romana v januarški letošnji številki.)

Zelo je pohvalil g. Kirchner organizacijo XVIII. kongresa Pax Romane in izreka čestitke predsedniku Pax Romane dr. Maksu Vrabru ter pripravljalnemu odboru za odlično vodstvo kongresa in za veliko gostoljubnost slovenskih dijakov in upa, da bodo ameriški dijaki povrnili izkazano prijaznost, ko bodo prišli slovenski zastopniki prihodnje leto v Ameriko na kongres.

★

NEANONIMNA ANONIMNOST.

Načelno neanonimno »Dejanje« takole anonimno zaključuje svoj neanonimni sestavek: »... eno drži: imperializem evropskega zapada se bo ustavil ob meji vzhodnih držav, ki danes ustvarjajo življenje na zdravi podlagi brez kolonij in izkoriščanja svojih sosedov.«

Taka notranja stvarna anonimnost v sestavku samem se zdi, da bi utegnila biti večja pomanjkljivost kot pa toliko obstreljevana formalna piščeva anonimnost.

Pušča namreč za seboj nejasnost in dvornost.

Ali ne bi pisec, ki spredaj v sestavku tolikrat imenoma opredeljuje posamezne dele, ki sestavljajo »imperializem evropskega zapada«, poskušal konkretno geografsko-politično opredeliti tudi svoje »vzhodne države«? Kajti sicer bi utegnil res kdo misliti, da je pisec imel pred očmi »zdravo podlago« Sovjetske Rusije.

Obsojamo krivični kapitalizem, zavračamo zgrešeni komunizem in zahtevamo krščansko ureditev države!

Podoba slovenskega dijaka

Verski položaj in miselna opredelitev sodobnega slovenskega dijaštva po gimnazijah, učiteljskih in trgovskih šolah nam nudi zelo pisano sliko. To tudi ni nič čudnega, če pomislimo, da se križajo v glavi mladega dijaka vplivi domače vzgoje, ljudske šole, srednje šole, pa še pri mnogih vplivi društev, listov in revij. Številne sile, tako različne in nasprotne, vlečejo mlado dušo vsaksebi, vsaka ji hoče vtisniti za življenje svoj pečat. Med njimi ni majhno število zgolj v tostranstvo usmerjenih sil, ki popolnoma izpolnjujejo življenje mnogih in ga tako trdno drže, da ne preostane več časa za misel na onostranstvo.

Domača vzgoja.

Navadno ohranijo tisti, ki izhajajo iz dobrih, versko zavednih družin, po očetu in materi vcepljeno katoliško prepričanje tudi v srednji šoli. Število dobro katoliško vzgojenih, ki bi zapadli nasprotnim vplivom, je zelo majhno. Pač pa poznamo precej takih — zlasti iz revnejših slojev — ki jih je dom protikatoliško vzgajal, pa so se včasih tudi za ceno težkih notranjih družinskih pretresov odločili za katoliško usmerjenost. Navadno pa domača brezbrizna ali celo protiverska vzgoja zapre mlado srce tako zelo, da ga še tako močna prizadevanja in še tako prepričevalni razumski dokazi ne morejo omehčati.

Srednja šola.

Ce pogledamo osnovo vsega srednješolskega pouka, srednješolski zakon, vidimo, da je prav za prav glavni namen srednje šole, vzgojiti dobre in krepke državljane. Če iz namena srednje šole, vsebovanega v prvem členu omenjenega zakona, izvzamemo besedi morala in značaj, potem vidimo, da o nadnaravnem v našem srednješolskem vzgojstvu ni govora. Profesor sicer lahko uveljavlja v predavanjih katoliško prepričanje, tudi poučevanje verouka je izvzemši trgovske šole dovoljeno, prav tako pa lahko širi svojo misel brezverec, ker zakon ne določa nič pozitivnega. In na tem srednja šola najbolj trpi. Delo profesorjev verouka je zelo težavno. Nemogoče je v dveh urah tedensko popraviti to, kar je podrl mogoče že dom, naturalistično in indiferentno pisane učne knjige, mistificirana in tendenčno pisana zgodovina, ves kr-

ščanstvu neprijazen šolski sistem, večkrat pa strupeno protikatoliški profesori, protiverska in versko indiferentna društva, slabe knjige, kino ter končno ulica in slaba družba. Dostikrat se dogaja, da mora biti profesor verouka ali kak drugi katoliško zaveden profesor kriv vseh opominov, graj, ponavljalnih izpitov in ukorov, naj ve zanje ali tudi ne, naj so padli po pravici ali krivici, samo da je javno mnenje proti njemu, da se mu onemogoči delovanje in pridobivanje. Posledica takega sistema in vzgoje je, da takrat, ko se prične med srednješolsko mladino ob prehodu iz nižje v višjo šolo zbežnost, nemir, dvomi, spolno dozorevanje, mladina nima jasno začrtanih poti in trdnih opor, pada v naturalizem, materializem, postane polna nazorske mlačnosti, neorientiranosti in plesnobe, se vdaja nesrečnemu životarjenju in tavanju iz dneva v dan brez jasnih ciljev, brez visokih idealov.

Ko pridejo ti mladi ljudje na univerzo ali stopijo v življenje, je med njimi komaj petina katoliško mislečih (povprečno zapusti srednjo šolo vsako leto okrog 500 abiturientov, od teh kakih 100 zavedno katoliških). Katoliški slovenski dijak na srednji šoli stoji danes pred težko in važno nalogo, pridobiti mora svoje tovariše za Kristusa.

Lepša stran...

Če smo doslej obdelovali bolj slabe strani naše srednje šole, ne smemo prezreti lepega števila svetlih točk, one številne, krasne slovenske katoliške srednješolske mladine, polne idealov in idealizma, ki kljub številnim težavam in nasprotstvom živi in snuje po slovenskih srednjih šolah in brez vsake zbežnosti gleda jasno v bodočnost. Je to tista mladina, ki dela v Katoliški akciji, kongregacijah, Slovenski dijaški zvezi in še morda v kaki drugi obliki. Ta mladina hoče delovati, rasti, pridobivati. Le da nam od več strani poroča, kako je osamljena, kako ji starejši včasih ne pomagajo radi — ne povsod sicer, pa vendar je nekaj takih krajev in tam daleč na najvzhodnejši slovenski točki nam celo poročajo, kako jih je neki »naš« profesor svaril pred »Borci« in »Stražo«. To so majhne motnje, a nikake ovire. Slovenska srednješolska mladina bo stopila na plan, bo zasvetila kot svetla luč v temo svojega okolja ter ga povedla Kristusu v naročje.

»Države Slovencev, Hrvatov in Srbov« slovesno proslavil 29. oktobra 1918. leta. Predsednik te neodvisne države je bil predsednik Narodnega Veča dr. Anton Korošec, ki je bil začasni suveren te države, dokler se formalno ne izvrši tudi zedinjenje s Srbijo in Črno goro.

Narodna vlada v Ljubljani

Dva dni pozneje, 31. oktobra, je bila po nadstrankarskem sporazumu sestavljena Narodna vlada v Ljubljani za vse slovensko ozemlje, sestojeca iz predsednika in 12 poverjenikov. Še isti dan je Narodno Veče v Zagrebu kot vrhovna državna oblast »Države Slovencev, Hrvatov in Srbov« potrdilo Narodno vlado za Slovenijo in poslalo Narodni vladi čestitko.

Ustani načrt.

Kakšen položaj v skupni državi smo si želeli Slovenci, to najbolje dokazuje to, da je Narodna vlada za Slovenijo že v začetku meseca novembra 1918 postavila posebno komisijo pod vodstvom dr. Ivana Žolgerja z naročilom, da »v najkrajšem času izdela temeljni ustavni načrt za bodočo samovlado Slovenije«, kar se je tudi zgodilo in je bil ta načrt od Narodne vlade objavljen že v 11. številki »Uradnega lista«.

Dogovori za zedinjenje.

Narodno Veče je imelo izvršiti še eno važno nalogo, to je da stopi v dogovor s

Delo in uspehi Akademске akcije

Da je borba za popolno univerzo dolga in težka, gotovi nismo krivi mi. Dolga leta je bila tudi brezuspešna. Javnost se ni mnogo brigala za nas. Na kongresnem trgu se je reklo, stoji univerza, imamo jo, s ponosom smo jo kazali vsakemu, ki je po njej vprašal... saj večina naše javnosti še vedno univerzo primerja s srednjo šolo, premalo je tistih, ki bi vedeli, da poslopije na Kongresnem trgu zadostuje komaj za eno ali dve fakulteti.

Ko je bila akcija ustanovljena, jo je čakalo v resnici težka in vsestranska naloga.

Javnost naj se zanima.

Treba je bilo najprej pripraviti teren. Vsi morajo vedeti, da smo prikrajšani na najobčutljivejšem delu narodnega telesa — popolnem vseučilišču. Akcija je objavljala v časopisih primerne članke, poskrbela za priobčitev potrebnih strokovnih razprav o panogah, ki so čakale, oz. ki še čakajo izpopolnitve. Treba je priznati, da je AA vedno ta del svojega programa z uspehom dovršila.

Program: do 1940 popolna univerza smo postavili in s tem temelj in konkreten vrstni načrt zahtev, ob uresničitvi katerih bi se naša univerza postopoma izpopolnjevala... To je bil in je še naš program, Popolnoma razumljivo je, da je to mišljeno, da se bomo po tem programu bavili, ni je pa sile, ki bi mogla uresničitev tega programa v označenem roku garantirati... Mi smo s 25 milijoni, kolikor jih je dobila univerza za nove zgradbe napravili k temu cilju velik korak naprej.

Ko smo nastopili s tem programom, smo bili zlasti od naših levičarskih kolegov deležni zasmeha, češ, nerealen in fantastičen je; sami pa še danes sanjajo o ljubljanski univerzitetni četrti po pariškem vzorcu.

Mi smo začeli s sistematičnim, intenzivnim delom, zastopniki AA vodijo račune o vsaki pereči stvari, pripravljani so vedno in povsod poudarjati krivico, ki se nam je godila in ki še ni popolnoma popravljena.

Dajejo pobudo za izdelavo potrebnih načrtov z natančnimi proračuni novih zgradb, za katere gre borba. Prav v tem so prejšnja leta mnogo grešili. Vehementno so zahtevali n. pr.

srbsko vlado zaradi zedinjenja. Zato je sklenilo, da naj odpotuje v Švico delegacija njegovih pooblaščenec z dr. Korošcem na čelu z namenom, da se v informativnem smislu dogovarja z »Jugoslovanskim odborom« in s srbsko vlado glede zedinjenja s Srbijo in da dobi stike z vladami antante zaradi priznanja »Narodnega Veča« kot zakonite vlade »Države Slovencev, Hrvatov in Srbov«.

Ženevska deklaracija.

Dogodki so se z bliskovito naglico razvijali in je zato dr. Korošec sklenil v Ženevi 8. novembra s Pašičem sporazum, po katerem se priznava »Država Slovencev, Hrvatov in Srbov«, a drugi dan je bila objavljena »ženevska deklaracija«, podpisana od Pašiča, dr. Korošca in dr. Trumbiča in drugih članov delegacije.

Usodno izigravanje Slovencev.

Narodno Veče ni čakalo, da se vrne dr. Korošec, ki so ga zadrževali na poti nazaj Italijani, da se je vrnil v Ljubljano šele 2. decembra. Sklicalo je sejo na dan 23. novembra, na kateri se je sklepalo o predlogu dalmatinske Zemaljske vlade, po katerem naj bi se takoj razglasilo zedinjenje po Narodnem Veču zastopanih pokrajin s kraljevino Srbijo in Črno goro. Slovenci, člani SLS smo poudarjali, da je treba počakati na vrnitev dr. Korošca. Prvič smo videli

kemični institut... pretresljive slike iz tega »pekla« smo videli in brali... javnost je bila razburjena. Rektor potuje v Belgrad. Kmalu dobimo veselo vest: 2 milijona za kemični institut. Toda kmalu je prišlo razočaranje: vsota je skoraj polovico premajhna, kajti pravih načrtov in potrebnih proračunov nismo imeli. Kako je bilo mogoče, da je kredit za knjižico bil skoraj polovico premajhen? Treba je pribiti, da tu ni krivda v Belgradu. Predloženi so bili proračuni za 7 in pol milijona in te smo dobili, pa niso zadostovali, ker so bili sestavljeni v dobi konjunkturalnega lesa in stavbnega materiala na minimum. Ze pred in pa med gradnjo so cene poskočile, že licitacije so pokazale, da vsota 7 in pol milijona nikakor ne bo zadostovala...

Kar je bilo, je bilo in naša dolžnost je, da poskrbimo, da se več ne ponovi.

Kako je bilo z investicijskim posojilom?

Letos je kr. vlada razpisala notranje posojilo v znesku 4 milijarde din. Porabilo se bo za javna dela, javne zgradbe in druge državne potrebe. Za javne zgradbe je bila določena vsota 500 milijonov za vso državo. Zal od te vsote ni uspelo odkrhniti kak milijon za univerzo. Velik del te vsote se bo porabil za zgraditev osnovnošolskih poslopij večinoma po krajih, kjer je nepismenost največja, v Sloveniji pa še čakajo bolnišnica, kolodvor... Akademška akcija je storila vse, prosila pri gospodu banu, ustmeno in pisмено pri več ministrih.

G. ban dr. Marko Natlačen podelil 20.000 din za tisk knjige dr. Žnidaršiča »Izraba vodnih sil«

Omeniti je treba, da je med letom predsednik AA prosil in posredoval pri gospodu banu, za subvencijo omenjeni knjigi. Intervencija je uspela in klub gradbenikov, ki izdaja to knjigo je prejel zagotovilo, da bo banovina odkupila za Din 20.000 knjig in tako omogočila izid tega nadvse potrebnega strokovnega učila našim gradbenikom.

(Dalje.)

in doživeli, da se na nas in naše želje ni nihče oziral. Slovenci, ki smo pač dobri, da smo v monarhiji nosili breme najtežjega dela v borbi za Jugoslavijo, da so bili naši voditelji iniciatorji te borbe, da so ji stali ves čas na čelu in so morali druge še pridobivati za to borbo, smo bili takoj ob stran potisnjeni, ko je nevarnost minila.

Liberalci

In pri tej igri so doprinesli svoj delež tudi slovenski zastopniki narodno-napredne stranke, da je bil slovenski nosilec jugoslovanske državne ideje potisnjen na stran. Pripomniti pa je treba, da so se zastopniki SLS in Starčevićanci izrekli za eno edinstveno državo in vlado.

Komisije

Končno je bila izvoljena sedmeročlanska komisija, ki naj bi na podlagi vseh stavljenih predlogov iskala sporazum. Slovenci smo dobili v tej komisiji samo enega člana, dr. Izidorja Cankarja, ki ga pa v komisiji sploh nihče ni hotel niti poslušati, kakor se nam je sam pritožil. Na kraju je bil predlog skoraj soglasno sprejet v plenumu, za katerega smo glasovali tudi zastopniki SLS s pripombo, da predstavlja rešitev vprašanja le provizorij, ki ne sme staviti nikakšnega prejuda za končnoveljavne odločitve v konstituenti.

(Dalje.)

Smodej Franc, senator:

29. oktober 1918 — ob dvajseti obletnici

(Nadaljevanje.)

Dne 17. oktobra je bil izdan cesarjev manifest avstrijskim narodom, ki je določal, naj se avstrijska monarhija preosnovi v zvezno državo štirih narodnih držav in sicer češko-slovaške, rusinske, nemško-avstrijske in ilirske (brez dežel ogrske krone in Trsta). Narodno veče je pa po sklepu seje z dne 17., 18. in 19. oktobra objavilo razglas, da prevzema v naprej izključno v svoje roke vse vodstvo narodne politike, da odklanja ponudbo cesarskega manifesta in da zahteva: zedinjenje celokupnega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov na vsem njegovem etnografskem ozemlju, brez ozira na katerekoli pokrajinske in državne meje, v eno samo edinstveno in popolnoma suvereno državo, urejeno po načelih politične in ekonomske demokracije in da bo na bodoči mednarodni mirovni konferenci zastopan naš narod enotno po svojih posebnih odposlancih.

Narodno Veče

Svojo neodvisnost je potem Narodno Veče tudi formalno ugotovilo in jo prijavilo v noti vladam Združenih držav severne Amerike, Francije, Anglije, Italije in Srbije.

Slovenski narod je svojo osvoboditev in ustanovitev neodvisne

Cenj. g. naročnik!

Prav vijdno te prosimo, poravnaj naročnino. Kdor hitro da, dvakrat da. Zdajle v začetku novembra se nas spomni!

Večer med žosisti

Tisti večer so žosisti v Nancyju priredili svoj prvi miting. Bilo je to ob obletnici velikega žosistovskega kongresa v Parizu. Mnogo sem že slišal o njih, še raje bi jih videl pri njihovem delu, ali bi pa vsaj iz njihovih ust slišal o njih svetlih načrtih. Sedaj se mi je ponudila prilika za to. Miting se je vršil v veliki kinodvorani: La salle Déglin, rue Saint Jean. Ko sem prišel tja, je bila dvorana že polna občinstva. Prisotnih je bilo tudi precej odličnejših gostov. Največ pa je bilo delavske mladine. Lahko jih je bilo spoznati med ostalimi te mlade delavce in delavke. Vsi so nosili neizbrisen pečat tovarne. Nekateri med njimi so bili še skoraj otroci.

Nisem jih imel dolgo prilike opazovati. Nekje za odrom je zabobnel gong: enkrat, dvakrat. Nato se je razmaknila zavesa, črna, tajinstvena, kot da bi zakrivala za seboj veliko skrivnost. Kmalu sem jo spoznal. To je bila skrivnost veselih src, zaupajočih v svetlo bodočnost.

Na oder je stopil fant, delavec, brez sumnje, z zavihanimi rokavi, kakor da bi pravkar stopil izpred ropotajočega stroja. Le na prsih je nosil žosistovski znak. Imel je obliko ščita, kot da bi hotel pokazati, da je življenje teh, ki ga nosijo, večni boj: boj s samim seboj in boj s sovražniki pravice. V sredi je blestel križ.

Ime mu je bilo Henri in pisal se je Burtin. Zelel je dobrodošlico občinstvu. Njegove besede so bile preproste in prirsčne, kakor njegova duša, ki mu je sijala iz oči. Toda bile so svetlega upanja polne in samozavestne, ponosne. Tako je mogel govoriti le človek, ki se je zavedal svojega dela in dela svojih tovarišev in ki je precenil važnost tega dela. Po-

tem je prišel na oder pred vsako točko in javil spored ter dirigiral pri pesmih.

Te pesmi so bile nekaj čudovitega. Toliko življenjske sile je bilo v njih, da so s svojo močjo zajele vse in odnesle s seboj kot vihar. Peli so delavci na odru, pela je vsa dvorana. Fantje so bili videti kot hrasti, ki razgibani v vetru kličejo v svet svojo moč. Bili so videti kot stražarji v viharju zmot, ki se je razdivjal nad množicami in grozil, da jih zajame v svoj mrtvaški plašč. V tej pesmi je bilo vabilo vsem tistim, ki sovražijo, namesto da bi ljubili, in ki jim žalost lebdi v dušah, namesto, da bi jim pesem igrala v srcih. In ti fantje so jim peli obljubo, da bo iz trpljenja vstal nov val luči in resnice. Saj je to obljubo prinesel že menda drugi na svet in Njegova volja je, da jo iz dneva v dan ponavljajo rodovom, ki nočejo verjeti v njeno uresničenje.

Mnogi od njih so bili še prav za prav otroci in ritem tovarne je bil zanje pretrd in brez pravega zvenka. Toda kaj, ko je bila doma bolna mati. Koliko jih je bilo med njimi takih, katerih očetje so pustili svoje življenje pri Metzju, Verdunu, na Marni! Življenje pa se na to ni oziralo, ampak je šlo naprej svojo pot, naprej brez prestanka. Torej je bilo treba sleči mladostne sanje in stopiti v tovarno. Zato so bili obrazi mnogih bledikasti, brez pravega življenja. Toda v srcih jim življenje ni zamrlo. Obrazi so bili resda trudni, toda duše so bile čile. Tovarna more vzeti telesne duše so bile čile. Tovarna more vzeti telesne moči, ne more pa osušiti studencev žive vode, ki napaja dušo. Za to je skrbela ži-o-se.

Ne, prav za prav ni bilo nič posebnega na teh fantih. Bili so čisto navadni delavci kot toliko drugih. Le neki žar je odseval iz njih. Morda je bil to žar ljubezni, ki vse ogrne s svojo toplino, in s katero so sklenili pridobivati izgubljene. Morda je bil to žar, ki ga odseva vsaka čista duša. Morda je bil to soj, izvirač iz njihovega zdravega ponosa. Najbrž je bil i eno, i drugo, i tretje.

Program je bil dokaj preprost, na prvi pogled skoraj enoličen: Predavanja, pesmi. Toda vsaka točka je prinesla nekaj novega, vsaka besedo je vžgala. Vsa predavanja so se končevala z zahtevo, da se mora njih delu, pa naj bo še tako skromno, izkazati dostojanstvo, ki ga je dobilo s trenutkom, ko ga je sam Gospod posvetil s svojim vzgledom.

sede so jim bile pri tem kot v ognju razpaljene, kretne neprisiljene, roka, stisnjena v pest, je prihajala v ritem kot s kladivom.

Pesmi pa so izzvenele v stalen refren: Christ ouvrier, maître de nos usines...

Evangelij, ki so ga oznanjali v vsem, je bil vendarle presenetljiv. Od časa do časa se je dalo razbrati iz njega trpljenje, ki ga nosijo v svojem srcu. V tem ni bilo nikake tožbe, le tiha in iskrena izpoved. Trpeli so tiho, brez vzdih, zato da bi vlili več poguma tovarišem, ki ne črpajo iz tako bogatih virov moči.

Trpljenje so zaklenili globoko v svoje srce, lice pa so odeli s smehljajem. In kaj so storili drugi, ko so jih videli, ko so spoznali njih premagovanje? Smejali so se spočetka, glasno in prezirljivo. Toda pozneje so se čudili. Zatem so se zamislili, in nazadnje so bili rešeni. Pa samo trpljenje, ki je bilo darovano zanje, in ljubezen, ki je gorela zanje, jih je rešilo. In nič drugega kot ljubezen in trpljenje. Tako so se vedno novi pridruževali tistim, ki so nosili v srcu geslo: Trpljenje, to je le zate. Za druge imej smeh na licih in ljubezen v srcu. Nihče ne sme vedeti, da zaradi njega trpiš. Vsak pa mora videti, da si srečen, ves srečen, kajti v trpljenju je sreča, ne sicer glasna in hrupna, ampak tiha, toda velika.

Zadnja točka je bila: sprejem novih članov. Neki član je držal zastavo povešeno v pozdrav. In predsednik je sprejel vsakega s poljubom. Se preden je padla zavesa, je stopil predsednik naprej in zaklical v dvorano:

»Bratje, kdo smo mi?«

»Krščanski delavci,« je odgovorilo na stotine glasov.

»Bratje, kdo smo mi?«

»Žosisti!«

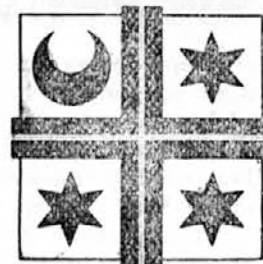
»In naše načelo?«

»Ponos, čistost, veselje in osvajalnost!«

In kdo smo mi, bratje? Kaj so naša načela? Spoznal sem, ko sem se vračal, da je trpljenje, žrtvovanje za bližnjega, nepremagljiva sila in da so besede ljubezni, govornjene od duše do duše najbolj zgovorne.

Akademičarke — novinke „Savica“ vas vabi!

Pavlova soba, III. nadstr.
Frančiškanska pasaža

Nosite znak

Slovenske ženske zveze!

Dobite ga pri poverjeniku ozir. v pisarni, Miklošičeva cesta 5

Tovariši - akademiki! Vpišite se v AK „Straža“!

Izba »Straža« je v Semeniški ul. 2.

Redni univ. profesor + inž. Ciril Žnidaršič

S smrtjo prof. inž. Cirila Žnidaršiča, predstojnika stolice za vodne zgradbe na tehnični fakulteti ljubljanske univerze, ni izgubila samo slovenska univerza odličnega znanstvenika, ampak tudi akademiki očetovskega prijatelja in vodnika v resnem strokovnem študiju. Pokojni profesor Žnidaršič je bil vedno med prvimi boritelji za izpopolnitev slovenske univerze in zlasti mnogo truda je posvetil izpopolnitvi svoje stolice. Ves mlajši hidrotehnični naraščaj je sad njegove vzgoje. Želimo, da bi se ogromno delo, ki ga je pokojni vršil na polju hidrotehnike z uspehom tudi nadaljevalo. Pokojnemu ohranimo častni spomin!

*

Prvi kongres kat. mladine je bil v Ottawi — Kanada. Kongres je otvoril apostolski delegat msgr. Antoniutti v navzočnosti kardinala Villeneuvea, kanadskega primasa. Kongres je bil lep odgovor komunističnemu kongresu v New Yorku in se je zastavil kot cilj ustvariti federacijo vseh katoliških mladinskih organizacij vsega sveta.

Književnost

S. CAJNKAR: »POTOPLJENI SVET«

Svojestveno je danes človekovo razpoloženje, težko in zaskrbljeno, kakor čas, v katerem živi. Zato ga tudi v umetnosti nič več ne mika lahko žuborenje potočkov v tihih dolinah in petje ptičev v jutranji zarji nas pušča hladne. Oni čas, ko je metulj letal od cveta do cveta in se je zdel čas en sam meden teden, tisti čas je minil. Današnji popotnik gre mimo teh stvari suhoparen; nekaj važnejšega ga kliče, on razume, da je neizprosni boj od jutra do večera in da je le delo od tedna do tedna in od leta do leta človeka vredno.

Stanka Cajnkarja drama »Potopljeni svet« je globoko zajela problematiko današnjih dni. Kaplan Velnar spozna med zapuščenimi delavci, kako strašno je življenje tisočim in tisočim. On pridiga, organizira — pa se mu zdi, da je popolnoma sam, da vsa Cerkev zanemara svojo dolžnost. Po njegovem bi morala Cerkev imeti v rokah tudi bič, ne samo kadilo in blagoslovljeno vodo. Vest mu ne da miru in tudi kot univerzitetni profesor je razočaran. To sproži dejanje v drami, da Velnar pusti duhovniški poklic, se poroči z razvajeno filmsko

igralko, a tudi sedaj sreče in miru ne najde. Tragika je vedno večja, ostajajo mu spomini na preteklost — potopljeni svet — in končno najde pot nazaj k Bogu.

Duhovnik Velnar je iskren človek, skozi in skozi pošten katoličan do dna, ki hoče zapovedi Kristusa-Boga v življenje prenesti. Moj Bog, saj tak bi moral biti vsak katoličan. Toda Velnar prezgodaj omaga, ne vzdrži na svojem mestu, ampak začne omahovati. Tu se drama šele začne. Ta čustvena podoba, ki začne iskati sebe, svojo srečo, nas ne doiga več, ne moremo ji več slediti, dasi nas Velnarjeva tragika močno boli. Česar koli se ta glavni junak loti, ne izpelje do konca. Nekdaj se je toliko boril za pravice delavstva, sedaj se jim gode največje krivice v tovarni, pri kateri ima njegova žena delnice. Monsignor Ciril pa, ki je ostal na svojem mestu, reformira in dela po idejah, ki jih je Velnar nekoč oznanjal. V tem je tragika nekdanjega reformatorja največja. Nesrečen in razdvojen je, ponižan in žalosten, dokler ne dvigne spet potopljenega sveta svoje mladosti. Drama izzveni v ozišeno misel: »Nemirno je naše srce, dokler se ne spočije v Bogu.« Filozofija, ki jo je pisatelj vpodobil v roži, ki raste in cvete, pa nič ne vprašuje, samo živi in se koplje v soncu, dokler ga ima, ta filozofija ne vodi v srečo: filmska igralka, ki po njej živi, je razočarana, njena sestra Vivina se prevarana zastru-

pi. Najlepši ženski lik, o katerem je morda kdaj človek sanjal, in kakršnih je danes v življenju tako malo, je knjižničarjeva tajnica Klara Vigny. Škof. msgr. Ciril je avtoriteta, dosleden in realen, strog pa vendar srčno dober človek.

Ne moremo reči, da je drama zgrajena na strogih dramatskih zakonih, tudi ni vidnega, kričečega dejanja v njej, ampak tiho in čustveno razpletano. Razdeljena je v štiri dejanja, v prvem delu močno zraste, žal pa v tretjem dejanju že izgubi prejšnji zanos in zelo pade. Toda dialog je neprisiljen, logičen in tekoč, jezik čudovito lep in živahen. Toda vse osebe govore v tem lepem, značilno Cajnkarjevem jeziku. Morda bi bil moral pisatelj položiti vsaki osebi v jezik nekaj njej svojstvenih potez. Pomeni pa drama lepo obogatitev slovenske literature in dolgo zaželen doprinos repertoarja našega narodnega gledališča.

Res je naredilo delo, ko sem ga bral, name silnejši vtis kot predstava, vendar je bila drama z veliko ljubeznijo in razumevanjem režirana in igrana. Ciril Debevec, ki je delo režiral, je igral dr. Velnarja do dna prepričevalno, posebno v prvem dejanju je razodel stvari, ki jih pisatelj ni mogel napisati. Neopazna je tudi podoba škofa, ki ga predstavlja E. Gregorin. Od ženskih vlog je bila najboljša Klara (Šaričeva).

Vselej, kadar gremo v naše narodno gledališče h krstni predstavi, stopimo z nekim strahom čez prag, ali bo delo uspelo, ali se nam je že rodil slovenski dramatik. Tokrat nismo odšli razočarani, krstna predstava »Potopljenega sveta« je bila praznik za naše Narodno gledališče. Daj Bog, da bi nam Stanko Cajnkar še mnogo in še kaj boljšega napisal.

*

Ne bi radi videli toliko praznih sedežev pri nadaljnjih predstavah, kot jih je bilo pri reprizi. Delo je lepo, izrazito katoliško in je vredno, da si ga ogledamo vsi, tudi naši prospetarji z dežele.

Na nekaj bi rad še opozoril ob tej priliki. V gledališče stopim vedno z nekimi posebnimi občutki, kot da prihajam k visoki slabosti. Nemogoče se mi zdi, da pridejo ljudje kašljati in smrkat k predstavi. Tudi ne vem, od kod so nekateri prinesli to navado, ali iz Moskve ali iz Berlina, da med dejanjem, ko jih počtegeče simpatična misel, začno na lepem ploskati. Če že mora biti ploskanje — jaz bi ga odpravil — naj bo potem, ko zastor pade, če se res na ta način izkaže igralcem priznanje. »Potopljeni svet« je mirno in miselno prirejena predstava, zato pustimo vse grobosti in nerodnosti doma.

jp.

Gostilna „Zadružna klet“, Kongresni trg 2

ima dobro, zdravo in ceneno hrano in pijačo. Postne dneve postno jed